

Spomíname na Róberta Marschalka

(*5. 9. 1929 – †23. 12. 2018)

Doc. Ing. Róbert Marschalko, DrSc., sa narodil 5. septembra 1929 v Rosine pri Žiline. Po absolvovaní Reálneho gymnázia v Žiline študoval na Baníckej fakulte Vysoké školy technickej v Bratislave (1948 – 1952). Po jej presťahovaní do Košíc tam až do roku 1956 pôsobil ako odborný asistent. Odtiaľ prešiel do Geologického ústavu Dionýza Štúra (1956 – 1965), kde sa venoval najmä geologickému mapovaniu a sedimentologickému výskumu klastických súvrství centrálnokarpatskej paleogénnej panvy. Po externom postgraduálnom štúdiu na Prírodovedeckej fakulte UK v roku 1964 obhájil kandidátsku dizertačnú prácu *Geológia a sedimentológia marginálnych facií flyšu Šarišskej hornatiny* (školiteľ akad. D. Andrusov) a získal hodnosť CSc. V snahe venovať sa základnému sedimentologickému výskumu a sčasti aj z politických dôvodov prešiel v roku 1965 do Geologického ústavu SAV (vtedy Geologické laboratórium) v Bratislave, kde pracoval až do odchodu do dôchodku v r. 2000, keď mu už podlomené zdravie nedovolilo naplno sa venovať vedeckovýskumnej činnosti. V roku 1984 získal najvyššiu vedeckú hodnosť DrSc. za prácu *Vývoj a geotektonický význam kriedového flyšu bradlového pásma v karpatskej megaštruktúre*, ktorú publikoval aj knižne (Veda, 1986). V rokoch 1968 – 1993 pôsobil ako externý učiteľ na Katedre mineralógie a petrológie PriF UK, kde prednášal predmet špeciálne metódy výskumu sedimentárnych hornín. V roku 1991 sa habilitoval ako docent petrológie. Viedol 12 diplomových a 2 kandidátske dizertačné práce.

Svoju výskumnú kariéru začal R. Marschalko na rudných i nerudných ložiskách rôzneho typu (pyrotín Hel'pa, gemerské ložiská, bauxit v oblasti Slovenského krasu, ložisko vápencov Poloma, kameňolomy vo flyšových pieskovočoch a v neovulkanitoch), ale najviac ho zaujali paleogénne mangánové rudy v Popradskej kotline. Preukázal, že ide vlastne o stratiformné turbiditové systémy. Toto zistenie ho inšpirovalo k tomu, aby sa začal naplno venovať sedimentologickému výskumu hlbokovodných klastických komplexov, spočiatku najmä v centrálnokarpatskej paleogénnej panve na východnom Slovensku (Levočské vrchy, Šarišská vrchovina). Tam odlíšil distálne a proximálne fácie turbiditových systémov a osobitnú pozornosť venoval tzv. marginálnym hruboklastickým sedimentom. Na základe paleoprúdovej analýzy plošne rozsiahlych území preukázal ich genetickú nadväznosť v telesách náplavových vejárov s bočným prísunom klastického materiálu a jeho rozplavovaním pozdĺž osových častí panvy. Detailne študoval rôzne

typy sedimentárnych textúr klastických sedimentov, z ktorých odvodzoval ich pozíciu vo vyvíjajúcej sa flyšovej panve. Zdôrazňoval úlohu epizodických náhlych udalostí vo vývoji aktívne deformovaných paniev, zaznamenaných telesami masových tokov hruboklastického nezrelého materiálu (olistostrómy, kamenné lavíny, sutinové toky, obliakové bahnotoky a pieskotoky, husté turbiditové prúdy, podmorské svahové zosuvy), ktoré boli generované či už seizmicky, alebo búrkovo a prenášali materiál z kontinentálneho šelfu cez podmorské kaňony do panvy. Poukázal tak na previazanosť kontinentálnych, intermitentných a panvových prostredí ukladania klastických formácií v aktívnych orogénnych zónach.

Vďaka svojim priekopníckym sedimentologickým prácam si pomerne rýchlo získal aj medzinárodné uznanie; na požiadanie editorov A. H. Boumu a A. Brouera publikoval svoj výskum v prestížnej monografii *Developments in Sedimentology – Vol. 3 Turbidites* (Elsevier, 1964) a v rokoch 1967 – 1984 pôsobil ako výkonný člen redakčnej rady časopisu *Sedimentary Geology* (Elsevier). Prispel aj do medzinárodnej *Encyclopedia of Sedimentology* (1978). Prednášal na početných medzinárodných konferenciách, najmä v rámci kongresov Karpatsko-balkánskej geologickej asociácie, viedol sedimentologické sekcie na konferenciách ISA (International Sedimentological Association) v Krakove (1986) a Budapešti (1989). Zúčastnil sa aj na viacerých zahraničných terénnych výskumoch a expedíciách vo Východných Karpatoch (Zakarpatská Ukrajina, Rumunsko), na Balkáne (Bulharsko, Grécko), v Apeninách (Taliansko), Alpách (Rakúsko) a v strednej Ázii (Kaukaz, Pamír, Ťan-Šan). Aktívne sa podieľal aj na riešení medzinárodných korelačných programov IGCP.

Na domácom vedeckom fóre bol činný v rámci Slovenskej geologickej spoločnosti, kde viedol pracovnú skupinu Sedimentológia (1976 – 1993) a organizoval početné tradičné štvrtkové prednáškové popoludnia a terénne semináre. V deväťdesiatych rokoch minulého storočia bol členom redakčnej rady *Geologica Carpathica*, koeditoval

zborník *Paleogeografický vývoj Západných Karpát* (GÚDŠ Bratislava, 1978) a publikoval úctyhodný počet vedeckých štúdií v domácich (*Geologické práce – Správy, Mineralia Slovaca*) aj medzinárodných časopisoch (hlavne *Geologica Carpathica*), ktoré sú dodnes bohato citované.

Svoje rozsiahle poznatky a metodické znalosti R. Marschalko aplikoval aj v iných jednotkách Západných Karpát, predovšetkým pri rozsiahlom štúdiu kriedových a paleogénnych terigénnych klastických súborov bradlového pásma (kysucká, klapská a manínska jednotka), ale aj bielokarpatskej jednotky flyšového pásma, gosauských paniev, eocénnych súľovských zlepcov, strednokriedových olistostróm krížňanského príkrovu, vrchnokriedových sedimentov belickej jednotky v Považskom Inovci a vrchnotriasového lunskeho súvrstvia. Flyšové panvy bradlového pásma klasifikoval na základe princípov platňovej tektoniky, pričom v prípade dlhodobého enigmatického problému pôvodu obliakového materiálu exotických zlepcov navrhol model bočného prísunu klastík a následnú amputáciu zdrojov v dôsledku rozsiahleho ľavostranného posunu medzi bradlovým pásmom a centrálnymi Karpatmi, súčasne so zmladzovaním vekov exotických zlepcov smerom na východ. V spolupráci so špecialistami sa venoval aj detailom pôvodu exotického materiálu, ako napr. geochemii a geochronológii obliakov granitoidov a glaukofanitov, analýze spektier ťažkých

minerálov a pod., čo prinieslo nové závažné zistenia pri úvahách o ich proveniencii.

Vedecký odkaz R. Marschalka spočíva v jeho novátorskom prístupe k sedimentologickej problematike. Ako prvý na Slovensku zdôrazňoval a aplikoval fyzikálne aspekty sedimentárnych a synsedimentárnych deformačných procesov v rôznych prostrediach vzniku klastických sedimentov z hľadiska hydrodynamiky tokov a vplyvu synchronných tektonických udalostí. Rekonštruoval paleotektonické prostredia paniev na základe ich geometrie, spôsobov zapĺňania a následnej deštrukcie a dôsledne sa snažil zaradiť svoje zistenia do širšieho rámca geotektonických teórií. Vďaka svojmu nadšeniu pre skúmanie prírodných javov a zákonitostí, hlbokému záujmu o predmet svojho výskumu, inšpiratívnym myšlienkam, priateľskej povahe a ochote vždy sa podeliť o svoje znalosti a poznatky zostane R. Marschalko pre nás a pre nasledujúce generácie slovenských geológov stálym vzorom a inšpiráciou.

Doc. Ing. Róbert Marschalko, DrSc., zomrel po dlhotrvajúcich zdravotných ťažkostiach 23. decembra 2018, pochovaný je v Žiline.

Hlboká úcta k jeho dielu a česť jeho pamiatke!

Dušan Plašienka, Jozef Soták a Jozef Michalík